

Skriv din 17. mai-tale

Når du skriver talen din, skal du bruke det du har lært om retorikk. Tenk gjennom hva du vil si, hvordan du bygger opp talen, og hvordan språket virker på publikum.

Inventio – hva vil du si?

Hilsen og åpning

Hvordan vil du starte talen?

Vil du bruke et spørsmål, en historie eller en påstand? Hvordan fanger du oppmerksomheten til publikum?

Aller først bør du starte med en velkomst til elever, lærere og foreldre.

Nevn gjerne betydningen av dagen:
<<Kjære alle sammen, i dag feirer vi Norges nasjonaldag, en dag som er fylt med glede og stolthet over landet vårt.>>

Introduksjon til tema

Hvordan presenterer du hovedtemaet for talen, for eksempel frihet, fellesskap eller historien om 17. mai.

Eksempel: <<I dag skal jeg snakke om hva frihet betyr for oss og hvordan vi alle kan bidra til et bedre samfunn.>>

Hoveddel

Her utvikler du budskapet ditt.
Hvilke 2–3 hovedpoenger vil du løfte fram?
Se forslag under. Hvordan forklarer du dem?
Du kan bruke:

- historie
- eksempler
- kontraster (før–nå, vi–de)

Historisk tilbakeblikk

Fortell kort om hvorfor vi feirer 17. mai, med fokus på 1814 og Grunnloven.
Eksempel: «17. mai er ikke bare en dag for is og brus, men også dagen da vi minnes 1814, året da Norge fikk sin egen grunnlov.»

Verdier og betydning i dag

Snakk om hvordan verdiene fra 1814, som frihet, demokrati og likhet, fortsatt er viktige i dag.

Gi eksempler på hvordan elever kan leve ut disse verdiene: respekt, samarbeid og inkludering.

Personlig tilknytning eller historie

Del en kort personlig historie eller anekdote som knytter taleren nærmere til publikum.

Eksempel: «Jeg husker selv da jeg var på deres alder og gikk i tog for første gang, følelsen av samhold og glede.»

Avslutning

Hvordan vil du avslutte talen? Se eksempler!

Her samler du det viktigste og du kan forsterke budskapet ved å avslutte med:

- en oppfordring
- en sterk setning
- en gjentakelse

Oppfordring

Oppfordre til aktiv deltakelse i samfunnet og feiringen av dagen.

Eksempel: «La oss alle sammen vise vår kjærlighet til Norge ved å respektere hverandre og ta vare på landet vårt.»

Takk

Takke for oppmerksomheten og ønske en fortsatt fin feiring.

Eksempel: «Takk for at dere lyttet, og jeg håper dere får en fantastisk feiring av 17. mai!»

Avsluttende ord

Avslutt med en sterk, minneverdig linje som oppsummerer budskapet.

Eksempel: «Sammen gjør vi Norge sterkere, hver dag og hver 17. mai!»

Kriterier

1. Tema

- Kommer temaet klart frem i talen?
- Er det noe som er uklart? Hva?

2. Åpning

- Fanger åpningen publikums interesse?
- På hvilken måte gjør den publikum interessert?
- Passer åpningen til resten av talen? Hvorfor?
- Hvis ikke, hva kunne gjort åpningen bedre?

3. Innledning

- Vekker innledningen interesse hos publikum? Hvorfor?
- Hvis ikke, hvorfor ikke?
- Blir temaet for talen presentert?

4. Hoveddel

- Avsnitt 1, 2, 3
- Blir temaet for avsnittet presentert i hvert avsnitt?
- Er det tydelig hva som er temaet for det enkelte avsnittet?
- Følger hvert tema og hoveddelen en rød tråd?

5. Avslutning

- Er talen skrevet med en sirkelkomposisjon som tar opp tråden fra innledningen?
- Blir det konkludert i avslutningen? Husk at det ikke skal komme noe nytt her.
- Er avslutningen en oppsummering av temaet for talen?

Skriv din egen tale – retorisk skriveramme

Bruk det du har lært om retorikk

Når du skriver talen din, skal du bruke det du har lært om retorikk. Tenk gjennom hva du vil si, hvordan du bygger opp talen, og hvordan språket virker på publikum.

1. Inventio – hva vil du si?

Før du begynner å skrive, må du ha et tydelig budskap. Hva er hovedpoenget i talen din? Hva vil du at publikum skal sitte igjen med? Tenk også over vinklingen din: Hva legger du mest vekt på, fortid, nåtid eller framtid? Hvilket perspektiv velger du?

Skriv ned hovedbudskapet ditt i én setning. Snakk gjerne sammen med læringspartner eller i gruppe om hva dere synes er viktige temaer. Kanskje frihet, demokrati, likeverd eller likhet? Tenk også på hvordan disse temaene passer med det som skjer i verden i dag.

Samle ideer: Skriv ned ord og setninger som beskriver 17. mai og de temaene du velger. Det kan for eksempel være hvordan Norge jobber med temaer som miljø, menneskerettigheter og fred. Se dette i sammenheng også med verdenssituasjonen.

2. Dispositio – hvordan bygger du opp talen?

En god tale har en tydelig struktur. Se på skriverammen som hjelper deg å lage talen.

Innledning: Start med å si hei og fortell litt om hvorfor 17. mai er viktig.

Hoveddel: Fortell mer om de temaene du valgte. Kanskje en liten historie også?

Avslutning: Avslutt med noe inspirerende og en takk til alle som hører på.

3. Elocutio – hvordan bruker du språket?

Tenk over hvordan språket ditt virker på publikum. Du kan bruke:

- metaforer (bilder)
- gjentakelser (rytme)
- kontraster (tydelige forskjeller)
- direkte tiltale (snakke til publikum)
- referanse til noe kjent (intertekstualitet)

Velg minst to virkemidler du vil bruke bevisst. Hvilke ord og setninger inspirerer og engasjerer? Husk at starten skal gjøre folk spente på å høre mer! Snakk om hvordan vi kan gjøre Norge enda bedre, og avslutt med noe som får alle til å føle seg stolte og glade.

4. Appellformer – hvordan påvirker du publikum?

Når du holder en tale, påvirker du publikum på flere måter samtidig. I retorikken kaller vi dette etos, logos og patos. Etos handler om troverdighet. Publikum må oppleve at de kan stole på deg. Det gjør de lettere hvis du virker forberedt, snakker tydelig og viser at du mener det du sier. Et konkret eksempel kan være at du bruker egne erfaringer eller snakker ærlig om noe som betyr noe for deg.

Logos handler om sammenheng og forklaring. Det du sier, må gi mening for publikum. Hvis du legger fram poengene dine i en tydelig rekkefølge og forklarer hvorfor de er viktige, blir det lettere for publikum å følge deg og ta stilling.

Patos handler om følelser. Når du bruker konkrete bilder, små historier eller beskrivelser som publikum kjenner seg igjen i, kan du skape engasjement. Følelser gjør at budskapet setter seg bedre, men de fungerer best når de henger sammen med det du vil si.

5. Memoria og actio – hvordan skal du framføre talen?

En tale er ikke ferdig når den er skrevet. Den får først virkelig kraft når den blir framført.

Memoria handler om at du har oversikt over talen din. Du trenger ikke å kunne alt utenat, men du må vite hva som kommer først, hva som kommer etter, og hvordan du skal avslutte. Når du har denne oversikten, blir det lettere å snakke fritt og ha kontakt med publikum i stedet for å lese hele tiden.

Actio handler om hvordan du bruker stemmen og kroppen. Hvis du snakker rolig og tar pauser, blir det lettere å følge med. Når du ser opp og møter blikket til publikum, viser du at du mener det du sier. En liten pause før du begynner, eller etter noe viktig, kan faktisk gjøre talen sterkere, fordi publikum får tid til å ta inn det du har sagt.

Hva må du kunne utenat?
Hvor kan du ta pauser?
Hvor vil du se på publikum?

Hvordan kan stemmen og kroppen din støtte budskapet? Øv på å si talen høyt. Det er greit å ha en lapp med stikkord (eller hele talen skrevet ned) så du ikke glemmer noe.

Når 17. mai kommer, er det tid for å skinne. Tenk deg at du står dere foran alle og holder den flotte talen. Vær stolt og ha det gøy med å lage talen, og lykke til!